

**YATILI BÖLGE VE GÜNDÜZLÜ ORTAOKULLARDA EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN BENLİK SAYGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ¹**

*INVESTIGATING THE SELF-ESTEEM OF SECONDARY BOARDING AND DAY
SCHOOLS STUDENTS' ACCORDING TO SOME VARIABLES*

Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU

Necmettin Erbakan Üniversitesi / Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı
seloavsar@gmail.com, Bişkek / Kırgızistan

Kağan YILDIZ

MEB, kaganyildiz1979@gmail.com, İstanbul/Türkiye

ÖZ

Bu araştırmada, yatılı bölge ortaokulunda ve gündüzlü okullarda eğitim gören ortaokul öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenlere göre farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu 598 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi formu" ve Piers ve Harris (1964) tarafından Amerika'da geliştirilen "Kendim Hakkında düşüncelerim" adıyla anılan Öner (1996) ve Çataklı (1985) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan, çocukların kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan "Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Veriler 2015-2016 eğitim öğretim yılında Balıkesir ilinde toplanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans, yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapmalar belirlenmiştir. Benlik saygısının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için ilişkisiz t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Verilerin analizinde, 05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; 8. sınıfa devam eden öğrencilerin benlik saygıları 6. ve 7. sınıf öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Okul değişkenine göre öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri gündüzlü okuyanların lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin benlik saygılarının, düşük gelirli ailenin çocuklarına benlik saygılarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Anne baba eğitim durumlarına göre öğrencilerin benlik saygılarının anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre benlik saygısını artırıcı okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, öğrencilerin kişisel gelişimlerini artırıcı çeşitli düzeyde psikoeğitim ve grup rehberli etkinlikleri yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Örtük Benlik Saygısı, Yatılı Bölge Ortaokulu.

ABSTRACT

In this investigation, if there is any differentiation of self-esteem of the students having education at the secondary boarding schools and secondary day schools is examined. The study group consisted of 598 secondary school students. The data was collected in Balıkesir during 2015-2016 education year by using "Personal Data Form" and " the Piers-Harris Children's Self-Concept Scale" (PH-CSCS), known as "thoughts of my self" which is aimed to show the personel thoughts, emotions and attitudes of the children themselves, adopted into Turkish by Öner (1996) and Çataklı (1985).

In the analyses of the demographic features frequency, percentage distribution and standart deviations were determined. Unrelated t-test and ANOVA were used to determine weather self-esteem differs according to the demographic variables.

¹ Bu makale ikinci yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir

Analizing the data at least .05 relevance level was determined. In the conclusion of the research self-esteem levels of the students attending 8th grade was significantly high compared with the students attending 7th and 6th grade. No meaningful differentiation was found according to the gender variable. According to the school variable students' self-esteem levels are meaningfully higher compared with the ones attending boarding schools. Students with higher levels of family income are found to have higher self-esteem levels compared with the students having lower family income. According to the education levels of the families of the students self-esteem levels are meaningfully different. With the data found via this research self-esteem enrichment programs in psychological counselling and guidance services and in order to enrich self-improvement of the students psychoeducation and group guided activities can be done.

Key words: Self, Self-Esteem, Implicit Self-Esteem, Boarding school.

1. GİRİŞ

Bireylerin ruhsal açıdan sağlıklı olmaları, çocukluğundan itibaren oluşturmaya başladıkları benlik kavramı düzeylerinden büyük ölçüde etkilenmektedir (Gorbet ve Kruczek, 2008). Ailelerin çocuklarını yetiştirirken izledikleri tutum ve davranışlar, yeni psikolojik adaptasyonlar gerektiren bireyin yaşantısındaki değişikliklerle ifadesini bulan gelişimsel süreci ifade eden önemli bir sahiptir (Byrne, Davenort ve Mazanov, 2007). Benlik, bir bireyin algısal dünyasından, karar verme süreçlerine kadar etki eden gelişimsel bir kavramdır. Benliğin üç ana alanı olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki, bireyin sahip olduğuna inanılan, özelliklerini temsil eden gerçek benliktir. İkincisi, bireyin sahip olmak istediği, özellikleri temsil ettiği ideal benliktir. Üçüncüsü ise, bireyin sahip olması gereken özellikleri temsil eden istenilen benliktir. İdeal ve istenilen benlik arasındaki fark, bir kişinin bireysel istekleri ile görev anlayışı arasındaki çatışma olarak kabul edilebilir. Örneğin bazı kadınların başarılı bir profesyonel olma arzuları ile toplumun onların iyi bir ev hanımı ve anne olmaları gerektiğini savunan düşünceleri arasındaki çatışma durumu (Higgins, 1987) bu kavramların içeriğinin oldukça mühim olduğunu göstermektedir.

Benlik kavramı, bireyin kendini algılayış ve değerlendirilme biçimidir. Benlik kavramı, esnek benlik kavramı ve sert benlik kavramı olarak ayrılabilir. Sert benlik kavramına sahip bir birey başarısızlığa uğradığında ya da beklediği sonuçları elde edemediğinde hayal kırıklığına kapılacak ya da çöküntü yaşayacaktır. Ancak esnek benlik kavramına sahip bir birey başarısızlığının bilişsel ve mantıklı bir nedenini arayacak ve buna çözüm yolu bulmaya çalışacak akılcı olarak başarısızlığını kabullenecektir. Örneğin; sert benlik kavramına sahip olan başarılı bir öğrenci ve hatta birinciliğe almış bir öğrenci birinci olamadığında ya da başarısız olduğunda duygusal gerileme yaşayabilecek, ya da kendini değersiz görebilir. Diğer taraftan esnek benlik kavramına sahip olan bir birey, karşılaştığı durumu kabullenecek ve bunun mantıklı nedenlerini ortaya koyarak (Yörükoğlu 1998) daha kolay uyum düzeyi sağlayabilir.

Benlik saygısı, ergenlerin kendilik algısının büyük bir bölümünü oluşturan ve harici ve içsel değişikliklerden etkilenebilen değişken ve dinamik bir yapıdır (Erol ve Orth, 2011). Rosenberg, benlik saygısını, bireyin kendine ait hissettiği değer ve önemiyle ilgili hisleri ve düşünceler toplamı olarak açıklamıştır. Rogers benlik kavramını, kişinin kendi hakkında ileri sürdüğü hipotezleri şeklinde tanımlamıştır (Akt: Derlega ve Janda, 1986). Ona göre ideal benlik ve gerçek benlik kavramı benlik kavramının algılanmasında önemli bir role sahiptir. İdeal benlik kavramıyla anlatılmak istenen olmak istenilen benlik kavramıdır. Gerçek benlik kavramı ise nasıl olduğumuz sorusuna verilen yanıttır. Bazı bireylerin ideal benliği ile gerçek benliği birbirine çok yakınken bazı bireylerin gerçek ve ideal benlik kavramları birbirinden oldukça uzak kalabilmektedir. İki kavram arasındaki mesafenin yakınlığı ya da uzaklığı bireyin benlik saygısının düşük ya da yüksek olduğunu göstermektedir. Robins ve Trzesniewski (2005) benlik saygısını, bireyin kendisine karşı hissettiği gerçekçi bir temeli olan saygı ve sevmeye durumu olarak tanımlamışlardır. Burada benlik saygısı his ya da bilincin etkin bir durumu anlamına gelmektedir. Kendim için iyi hissediyorum bu yüzden benlik saygım da iyi, böylece benlik saygısı kişinin kendisi için herhangi bir zamanda yaptığı değerlendirme ve değer biçmesine eş değerdir (Steffenhagen, 1990). Benlik saygısı, kişinin birey olarak kendi önemi ve değerinin etraflıca değerlendirmesidir. Kulaksızoğlu (1999) benlik saygısını benliğin beğenilme derecesi ve duygusal yönü olarak tanımlamıştır.

Benlik saygısının önemi, uzun zamandır gelişim kuramları tarafından vurgulanmaktadır ve araştırmalar, psikolojik sağlık ve iyi oluş durumlarıyla benlik saygısının ilişkisini göstermektedir (Çivitci ve Çivitçi, 2009; Trzesniewski, Donellan, Moffitt, Robins, Poulton ve Caspi, 2006; Zeigler-Hill, 2011). Bireyin benlik saygısı, davranışlarının gelişim sürecinden etkilenmektedir, yüksek benlik saygısına sahip bireyler, olumlu uyum ve esneklik gösterir (Fergusson, Boden ve Horwood, 2008). Düşük benlik saygısının özellikle kızlarda (Raty, Larsson, Söderfeldt ve Larsson, 2005) yetişkin ya da ergen örneklemelerinde depresyon semptomlarıyla ilişkili olan önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Orth, Robins ve Roberts, 2008; Orth, Robins, Trzesniewski, Maes ve Schmidt, 2010). Ayrıca, araştırmacılar (Fergusson ve diğerleri, 2008) benlik

saygısının yüksek anksiyete düzeyleriyle de ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocukluktan ergenliğe kadar olan süreçteki sosyal ve biyolojik değişikliklerle birlikte, kişilik gelişiminin parçası olarak benlik saygısı, ergenlikteki depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemlerdeki artışı da açıklayabilmektedir (Bouma, Ormel, Verhulst ve Oldehinkel, 2008; Derdikman-Eiron, Indredavik, Bratberg, Taraldsen, Bakken ve Colton, 2011; Hale, Raaijmakers, Muris, Hoof ve Meeus, 2009). Ergenlik süresince kızların yaşadığı duygusal problemlerden kaynaklı sorunların, erkeklerden fazla olduğu bulunmuştur (Bouma ve diğ., 2008; Essau, Lewinsohn, Seely ve Sasagawa, 2010).

Benlik saygısı, kişinin kendisine gerçek benliğinin ideal benliğiyle karşılaştırdığında not vermesi olarak özetlenebilir. Bu notun düşüklüğü ya da yüksekliği düşük ya da yüksek benlik saygısını oluşturabilir. Ya da benlik saygısı bireyin kendisini olduğu gibi kabullenmesi, kendisi ile barışık olması durumudur denilebilir. Bireyin bunları yapması için mükemmel olmasına gerek yoktur, ya da birey bunları yapabilmek için önemli şeyler yapmış olmak zorunda değildir. Temel olarak bireyin kendisini “bu benim” ve “ben bu benden memnunum” demesi, kendine saygı duyması ve kendisini sevmesidir. Bireyin bu memnuniyetinin düşüklüğü ya da yüksekliği benlik saygısının yüksek ya da düşüklüğünü ortaya çıkarabilir. Benlik saygısı düşük birey, zor durumlarda çabuk bunalıma düşen, mücadele yetisinden mahrum, mücadele etmek yerine kaçmayı seçen, sorumluluk almayı istemeyen bir kişilik örüntüsü ortaya çıkarabilecektir.

Araştırmalar, benliğin iki kavramını yoğun şekilde çalışmışlardır. Gerçek benlik, bireyin sahip olduğu karakteristikler ve ideal benlik, bireyin sahip olmak istediği karakteristikler. Bu alanda yapılmış eski araştırmalar bireyin ideal benliği ile gerçek benliği arasındaki yakınlığın psikolojik iyi olma, özellikle benlik saygısıyla pozitif şekilde bağıntılı olduğunu ispat etmişlerdir. Aynı şekilde, gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark da moral bozukluğu ve hayal kırıklığıyla ilişkilidir (Higgings, 1989). Halbuki ideal benlik ve gerçek benlik karakteristikleri arasındaki farkın azlığı haz ve keyifle bağlantılıdır (Przybylski, Weinstein, Murayama, Lynch ve Ryan, 2012). Yüksek benlik saygısı, benlikle ilgili yapılmış olumlu global değerlendirmeleri, düşük benlik saygısı ise olumsuz ve istenmeyen değerlendirmeleri ifade etmektedir (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003). Genel olarak gerçek ve ideal benlik arasındaki zıtlık düşük benlik saygısıyla ilişkilidir (Hoge ve Mc-Carthy, 1983; Okada, 1987; Suga, 1975) (Akt: Endo, 1992). Sosyo metre teori, düşük benlik saygısına sahip bireylerin sosyal olarak kabullenilmeyi fazla önemseydiğini ve benliği rahatsız edici bir unsurun bu hassasiyeti artıracağını ve bireyin sosyal olarak korumacı tutuma girmesine neden olacağını ifade eder. Arkadaşıyla sürekli hemfikir olmak ya da arkadaşını yağcı bir şekilde sürekli övmek gibi davranışlar bu sosyal olarak korumacı davranış tipine örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan yüksek benlik saygısına sahip bireyler sosyal olarak reddedilmekten kaygılanmazlar. Böylece benliği rahatsız edici bir unsur sonrasında diğerlerini memnun etmek gibi bir davranış içine girmezler ve daha ziyade benlik değerlerini korumaya çalışırlar (Heatherston ve Vohs, 2000).

Yüksek benlik saygısının farklılıklar gösterdiğini kanıtlayan çalışmalar vardır. Kernis, Grannemann ve Mathis, 1991; Kernis ve Waschull, 1995) yüksek benlik saygısına sahip insanların bazılarının kendi olumlu benlik görünümünün görece güvenli, fakat bazılarının ise kırılgan ve devamlı bir pekiştirilmeye ihtiyaç duyduklarını iddia etmiştir. Ayrıca yüksek benlik saygısının potansiyel faydalarını ve düşük benlik saygısının zararlarını araştıranlara göre yüksek benlik saygısının tek başına yeterli bir ayırım yapamadığıdır. Yüksek benlik saygısına atfedilecek farklı yapılar arasında ayırım yapılabilmesi için daha fazla araştırma yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Blaumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003). Jordan, Spencer ve Zanna, 2003; Jordan, Spencer, Zanna, Hoshino-Browne ve Correll (2005) yaptıkları çalışmalarda, yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin, örtük benlik saygılarının seviyesine göre, güvenli ya da savunmacı olabileceğini göstermektedir. Birçok klasik bakış, (Coopersmith, 1959; Harder, 1984; Horney, 1937) kendileriyle ilgili pozitif hisleri olan fakat daha az bilinçli düzeylerde benlik şüphelerini ve güvensizliklerini gizleyen bireylerin savunmacı olabileceklerini öne sürmektedirler (Akt: Jordan, Spencer ve Zanna, 2005).

Benlik saygısı, duygusal iyi oluşla güçlü bir ilişki içindedir (Crocker ve Park, 2004). Daha özel olarak, depresyonun başlangıcında, devamında ve nüksetmesinde önemli bir faktör olarak belirtilebilir ve ilerleyen süreçte ortaya çıkabilecek depresif semptomları da yordamayı sağlayabilir (Sowislo, Orth ve Meier, 2014). Benlik saygıları yüksek olan bireylerin duygusal tutarlılığı, iyi oluşları ve sorumluluk duyguları da yüksektir (Zeigler-Hill, Holden, Enjaian, Southard, Besser, Li ve Zhang, 2015). Benzer şekilde, düşük benlik saygısı kişilik bozukluklarında temel karakteristiktir (Lynum, Wilberg ve Karterud, 2008). Benlik saygısının kişilik bozukluklarındaki bu önemli rolü göz önüne alındığında, benlik saygısı klinik iyileştirmede önemli bir hedeftir. Fakat bu tedavi bireylerin farklı gelişim dönemlerinde kullanılacak sağlam ve geçerli benlik saygısı ölçeklerine bağlıdır (Demeyer, Romero ve De Raedt, 2017).

Örtük benlik saygısı, farkındalığın dışında, var olabilen etkin benlik değerlendirmelerini ifade etmektedir (Epstein ve Morling, 1995; Greenwald ve Banaji, 1995). Benlik saygısı, geleneksel olarak kavramlaştırılmış tanımının aksine açık benlik saygısı -bilerek ve farkında olarak sebepli ve kontrollü- olarak da değerlendirilebilir. Açık benlik saygısı, standart kendilik değerlendirme ölçekleriyle ölçülebilirken, gizli benlik saygısı daha dolaylı araçlarla, kontrol edilmesi zor tepkileri gerektiren bilgisayar temelli tepki zaman görevleriyle, ölçülür (Bosson, Swann ve Pennebaker, 2000; Jordan, Spencer ve Zanna, 2003). İlginç bir şekilde açık ve gizli benlik saygısı büyük ölçüde birbirlerinden bağımsızdır. Bir bireye ait açık yüksek benlik saygısına sahip raporlar; aynı bireyin örtük benlik saygısı hakkında neredeyse hiç bir bilgi vermemektedir. Bu bireyin örtük benlik saygısı düşük ya da yüksek olabilir. Bu yüzden de bazı bireyler açık ve örtük olmak üzere iki farklı boyutta iki farklı benlik değerlendirmesine sahip olabilirler (Smith ve DeCoster, 2000; Wilson, Lindsey ve Schooler, 2000).

Ortaokul öğrencilerinin benlik gelişimi ve benlik saygısı süreci sağlıklı bir yetişkinlik için önemli rol oynamaktadır. Zira düşük benlik saygısına sahip çocukların yetişkinliklerinde de benlik saygılarının düşük olabileceği göz önüne alındığında anksiyeteye ve depresyona yatkın olabilecek ve bu da bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarına engel teşkil edebilecektir. Bu bağlamda düşük benlik saygısına sahip öğrencilere eğitim görmekte oldukları okullarında benlik saygısı yükseltici programların uygulanması sağlıklı yetişkinler olmalarının önünü açabileceği ve sağlıklı ilişkiler yürütebilecekleri düşünülebilir. Sağlıklı ilişkilere sahip sağlıklı yetişkinler de özgüveni olan benlik saygıları yüksek çocukların yetişmesine katkıda bulunabilecek ve ilerlemeye yatkın bir toplum yapısı oluşturulabileceği ifade edilebilir.

Bu araştırmada, yatılı okula devam eden ortaokul öğrencileriyle, gündüzlü okulda eğitim gören ortaokul öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleme amaçlanmıştır. Yatılı bölge okuluna devam eden çocukların köy çocukları, gündüzlü okula giden öğrencilerin şehirde yaşayan çocuklar olduğu da düşünüldüğünde bu araştırmanın bir amacının da aslında köy-kırsal ve yoksun çocuklar ile şehir ve imkânları olan çocuklarının benlik saygı düzeylerinin karşılaştırılması olduğu da söylenebilir.

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak aşağıda alt amaçlar geliştirilmiştir.

- 1-Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 2-Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları sınıflarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 3-Öğrencilerin benlik saygıları, anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-Öğrencilerin benlik saygıları, baba eğitim düzeyine göre değişmekte midir?
- 5-Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları maddi duruma göre değişmekte midir?
- 6-Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Araştırmada, benlik saygısı ve demografik değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla bu model kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlardır (Karasar, 2011). Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırmanın bağımlı değişkeni benlik saygısı, bağımsız değişkenleri ise cinsiyet, sınıf düzeyi, anne baba gelir düzeyi, anne baba eğitim düzeyi ve okul türüdür.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Balıkesir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta okullarında 6. 7. ve 8. sınıfa devam eden tüm öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada ölçme araçlarının uygulanacağı katılımcılar uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi araştırmayı hızlandıran bir yöntemdir. Araştırmacı kendisine yakın ve olay erişilebilir bir durumu seçer. Diğer örnekleme yöntemi kullanılmadığında kullanılır ve yanlılık fazladır. Örneğe seçilme olasılığı bilinmez (Dawson ve Trapp, 2001). Araştırmanın örneklemi ise, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında yatılı ortaokulda yatılı öğrenim gören ve anne babalarının yanında yaşayan 6., 7. ve 8. sınıfa devam eden toplam 598 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 327'si (%54,7) yatılı ortaokulda öğrenim görmekte, 271'i (%45,3) ise gündüzlü ortaokula devam etmektedir. Kız (299) ve erkek (299) öğrenciler eşit oranda çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Piers ve Harris'in (1964) geliştirdiği ve Çataklı (1985) ve Öner (1996) 'in Türkçeye uyarladığı "Piers Harris Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.3.1. Piers Harris Benlik Saygısı Ölçeği

"Kendim Hakkında Düşüncelerim" adıyla da anılan bu ölçek, 1964 yılında 8-18 yaş grubu öğrencilerin benlik anlayışı (self concept) ölçmek amacıyla Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir (Wylie, 1989). 1183 öğrencinin katıldığı çalışmada test-tekrar test yöntemiyle geçerlilik ve güvenilirliğe bakılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği. 42 ile. 96 arasında bulunmuştur (Robinson, 2003). Öner (1996) ve Çataklı (1985) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği" çocukların kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. "Evet" ya da "Hayır" şeklinde yanıtlanan ölçek 80 maddeden oluşmakta ve "Davranış", "Zihinsel/Okul durumu", "Fiziksel görünüm", "Kaygı", "Gözde olma" ve "Mutluluk" şeklinde altı alt boyuttan oluşmaktadır. Yanıtlar bir anahtarla puanlanır ve 0 ile 80 arasında değişen puanlar elde edilir. Yüksek puanlar olumlu benlik kavramının, düşük puanlar da olumsuz benlik kavramının varlığını ifade etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı alt ölçekleri için. 78 ile. 93 arasında değişmektedir. Altı faktör toplam puan değişiminin %42'sini açıklamaktadır. Türkçe formun güvenilirlik katsayıları ise. 81 ile. 89 arasında değişmektedir. Türkçe formun faktör yapısı, özgün formun faktör yapısına benzerlik göstermektedir. Faktör analizi sonucunda altı faktörün toplam puan değişiminin, %41,7'sini açıkladığı belirlenmiştir (Akt: Öner, 1996).

2.3.2. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 22.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans, yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapmalar belirlenmiştir. Benlik saygısının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için ilişkisiz t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde en az. 05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Tablo

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	P
Kız	299	38.99	5.45	596	.058
Erkek	299	38.95	6.82		

Tablo 1 incelendiğinde, bağımsız örneklem t-testi sonucunda kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

3.2. Sınıf Değişkenine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Benlik saygısı puan ortalamalarının, katılımcıların sınıf değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbestlik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	289.766	2	144.883	3.82	.022
Grup içi	22543.19	595	37.888		
Toplam	22832.96	597			

Tablo 2'de, benlik saygısı puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir [F(2;595)=3.82; p<.05]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi sınıf değişkeni arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 3. Sınıf Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Sınıf Düzeyi	Sınıf Düzeyi	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
6.Sınıf	7.Sınıf	-.032	.639	.999
	8.Sınıf	-1.451(*)	.603	.043
7.Sınıf	6.Sınıf	.032	.639	.999
	8.Sınıf	-1.419	.616	.056
8.Sınıf	6.Sınıf	1.451(*)	.603	.043
	7.Sınıf	1.419	.616	.056

* p 0.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, 6. sınıf katılımcıların puan ortalaması ($\bar{X}=38.91$), 7. sınıf katılımcıların puan ortalaması ($\bar{X}=38.94$) olarak bulunmuştur. Ayrıca, 8. Sınıf düzeyindeki katılımcıların puan ortalaması ise ($\bar{X}=40.36$) olarak bulunmuştur. Buna göre 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları 6.ve 7. sınıflardan yüksek bulunmuştur. 8.sınıflar ile 6. sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma söz konusudur.

3.3. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamsız bulunmuştur ($p>.05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 4. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklar

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	46.391	2	23.196	.606	.546
Grup içi	22786.567	595	38.297		
Toplam	22832.958	597			

Tablo 4'te, benlik saygısı puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir [$F(2;595)=23,19; p>.05$].Bu bulgulara dayanarak öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre benlik saygılarının farklılaşmadığı söylenebilir.

3.4. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamsız bulunmuştur ($p>.05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Anova analizi yapılırken yüksek lisans ve üzeri olan 3 kişi analiz dışında bırakılmıştır.

Tablo 5. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark Tablosu

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	368.544	2	184.272	4.872	.008
Grup içi	22392.021	592	37.824		
Toplam	22760.565	594			

Tablo 5 incelendiğinde, benlik saygısı puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir [$F(2;592)=4,87; p<.05$]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 6. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Baba Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi	Ortalama Fark	Standart Hata	p
İlköğretim	Lise	-.682	.621	.516
	Üniversite	-2.380(*)	.771	.006
Lise	İlköğretim	.682	.621	.516
	Üniversite	-1.698	.887	.135
Üniversite	ilköğretim	2.380(*)	.771	.006
	Lise	1.698	.887	.135

Tablo 6'da görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygılarının, ($\bar{X}=41,41$)

baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin benlik saygılarından ($\bar{X}=39,03$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

3.5. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 7. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark Tablosu

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	316.128	3	105.376	2.780	.040
Grup içi	22516.830	594	37.907		
Toplam	22832.958	597			

Tablo 7’de, benlik saygısı puan ortalamalarının gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. [$F(3,594)=2.78$; $p<.05$]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 8. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
1300-2000	2001-2500	-.148	.620	.995
	2501-3500	-1.837(*)	.660	.028
	3501 ve üzeri	-.334	1.010	.988
2001-2500	1300-2000	.148	.620	.995
	2501-3500	-1.689	.736	.101
	3501 ve üzeri	-.186	1.062	.998
2501-3500	1300-2000	1.837(*)	.660	.028
	2001-2500	1.689	.736	.101
	3501 ve üzeri	1.503	1.085	.509
3501 ve üzeri	1300-2000	.334	1.010	.988
	2001-2500	.186	1.062	.998
	2501-3500	-1.503	1.085	.509

* $p < .05$

Tablo 8’de görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, 1300-2000 tl ($\bar{X}=39,01$) ve 2001-2500 tl ($\bar{X}=39,16$) arasında geliri olan öğrencilerin puan ortalaması 2501 -3500 tl ($\bar{X}=40,85$) geliri olanlardan daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla, ailesinin gelir düzeyi 2501 -3500 Tl olan öğrencilerin benlik saygılarının, 1300-2000 Tl arasında geliri olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

3.6. Okul Türüne Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Tablo 9. Okul Türüne göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark

Okul Türü	N	\bar{X}	SS	Sd	P
Yatılı	327	38.83	6.05	596	.005
Gündüzlü	271	40.25	6.27		

Tablo 9 incelendiğinde, görüldüğü gibi bağımsız örneklem t-testi sonucunda yatılı bölge ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları ile ($\bar{X}=38,83$) gündüzlü ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları puan ortalamaları arasında ($\bar{X}=40,25$) anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşmanın gündüzlü ortaokula devam eden öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmada, cinsiyet değişkenine göre, öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Alanyazında benlik saygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir (Şahin, 2005; Topçu ve Taşçılar, 2016; Hançer ve Tüfekçi, 2016; Doğan, Totan ve Sapmaz, 2009; Ergür, 2016; Dhal, Bhatia, Sharma ve Gupta, 2007; Seçer, Ay, İlbay ve Çiftçi, 2012; Balat ve Akman, 2004; Doğan, Totan ve Sapmaz, 2009; Kaynak, Ergin, Arslan ve Pınarcık, 2015). Benlik saygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen bazı araştırmalarda

ise cinsiyetler arasında anlamlı farklılığı vurgulanmıştır. Sarıkaya (2015) erkek öğrencilerin benlik saygılarının kız öğrencilerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, Moksnes ve Espnez (2013) bulgularıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, Akyol, Salı (2013) ve Salı (2013), kızların benlik saygı düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Saygılı, Kesecioğlu, Kırıktaş (2015), kadınların benlik saygılarının erkeklerden yüksek olduğunu bulmuşlardır. Benlik saygısı gelişimi kadın ve erkeklerde önemli oranda aynı şekilde gerçekleşir (Orth, Trzesniewski, Kali, Robins ve Richards, 2010). Her iki cinsiyet için de, benlik saygısı çocuklukta görece daha yüksektir ergenlikte düşer ve yetişkinlik boyunca gitgide artar ve yaşlılıkta düşer. Bununla birlikte, kız ve erkekler çocukluk süresince benzer seviyelerde benlik saygısına sahip olmalarına rağmen benlik saygısı ergenlik döneminde farklılaşabilir (Kling, Hyde, Showers ve Buswell, 1999; Robins ve Trzesniewski, 2005). Bu cinsiyet farkı yetişkinlik boyunca sürer ve azalır ve yaşlılıkta belki de kaybolur Araştırmacılar, iki cinsiyet arasında bu farka blüç çağıyla ilişkili olgunlaşma değişiklikleri, sosyal bağlamda kız ve erkeklere farklı davranış gösterilmesi ya da ideal beden imgelerindeki cinsiyet farklılıkları gibi çeşitli açıklamalar getirmişlerdir. Fakat genel olarak kabul görmüş bütüncül bir kuramsal model mevcut olmadığı (Robins ve Trzesniewski, 2005) söylenebilir.

Araştırmada benlik saygısı puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamalarının ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puanlarının 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olmasının, ilkokuldan daha yoğun bir eğitim sürecine başlayan ergenlerin ortaokulun son sınıfında bilişsel olarak gelişim göstermiş olmaları ve ilkokuldan farklı olan bu eğitim sürecine uyum sağlamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Alanyazında benlik saygısı ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir. Metin ve Kangal (2012) ortaokul 8. sınıfa devam eden öğrencilerin benlik saygılarının 6. ve 7. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca, yaşın artmasıyla kişiliğin de olgunlaşması ve buna bağlı olarak benlik saygılarının da daha dengeli hale gelebileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ergür (2016), İngilizce öğrencilerinin benlik saygı düzeyleriyle devam ettikleri sınıfları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Hesapçıoğlu, Tural ve Kandil (2016) kronik tik bozukluğuna sahip çocukların benlik saygı düzeylerinin 12 yaş altı ve üstü guruplarda anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Özdemir ve Arık (2013), 8.sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuşlardır. Sarıkaya (2015), yaş ve benlik saygısı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş (2015), yapmış oldukları araştırmada, eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin benlik saygılarının da yükseldiğini belirtmektedirler. Diğer taraftan bazı araştırmalarda sınıfın ve yaş farkının farklılaşmaya neden olmadığını vurgulayan araştırmalar da mevcuttur. Seçer, Ay, İlbay ve Çiftçi (2012) benlik saygısı ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuşlardır. Ayrıca, Balat ve Akman (2004), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında farklı sınıflara devam eden öğrencilerin benlik saygılarında herhangi bir farklılaşma olmadığını belirtmişlerdir. Ogihara, Uchida ve Kusumi (2016) ise, ilkokul öğrencilerinin benlik saygılarının ortaokul ve lise öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuşlardır. Alanyazın çalışmalarındaki bu farklılıkların nedeni benlik imgesini ve benlik saygısı olarak tanımlanan kavramı ölçme işleminin oldukça güç olması ile açıklanabilir. Benlik saygısının, gelişim psikolojisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Dolayısı ile bireyin ruhsal gelişim aşamaları ile alakalı faktörlerin olduğu, deneyimlemeler ve yaşantılarla alakalı olduğu ve çevresel etkenlerin önemli derecede etkilediği söylenebilir. Dolayısı ile kavramsal çerçeveleri desenlenmiş ileri düzeyde araştırmalara yapmaya devam edilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin benlik saygıları, anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Alanyazında benlik saygısı ve anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında, benzer bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Coşkun ve Kurnaz (2009) anne baba eğitim seviyesinin çocukların benlik saygılarında bir fark oluşturmadığını ortaya koymuşlardır. Özkan (1994), ergenlerin benlik saygısı seviyelerinin anne eğitimiyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Kaya (2017) ise ne annenin ne de babanın eğitim düzeyinin ergenlerin benlik saygı düzeylerinde anlamlı bir fark yaratmadığına vurgu yapmıştır. Bununla birlikte araştırma sonuçlarıyla çelişen bulgularda vardır. Baybek ve Yavuz (2005), anne eğitiminin gençlerin benlik saygıları üzerinde anlamlı derecede etkisi olduğunu bulmuşlardır. Baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin baba eğitim düzeyi ilk ve ortaokul olan öğrencilerin benlik saygı seviyelerinden yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışma grubundaki ailelerde genellikle babanın çalışıyor olması dikkate alındığında, araştırma bulgularının öngörülebilir olduğu ifade edilebilir. Alanyazında benlik saygısı ve baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında hem benzer hem de çelişen bulgular elde edilmiştir. Özkan (1994) baba

eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin benlik saygılarının da yükseldiğini ortaya koymuştur. Erbil, Divan ve Önder (2006), anne baba eğitim seviyesiyle öğrencilerin benlik saygı seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, Kınter (2012) yaptığı araştırmada babaları okur yazar olmayan üniversite öğrencilerin benlik saygılarının en düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmazel ve Günay (2012), öğrencilerin benlik saygısı puanlarının baba eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bununla birlikte, Baybek ve Yavuz (2005), baba eğitim düzeyi ile çocukların benlik saygı puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamışlardır. Erbil, Divan ve Önder (2006), öğrencilerin benlik saygılarının annenin eğitim düzeyiyle ilişkili olduğunu ifade eden çalışmalarında, babanın eğitim düzeyinin benlik saygısıyla ilişkili olmadığı bulmuşlardır. Aktaş (2011), lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik saygılarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmadığını ancak baba eğitim düzeyinin lise öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ile anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuştur. Ergenlerin benlik saygıları ile anne baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur (Dilek ve Aksoy, 2013; Gacar ve Yanlıç, 2011; Sarıkaya, 2015). Başka bir çalışmada Aliyev ve Kalgı (2014), baba eğitim düzeyinin öğrencilerin benlik saygı düzeylerini yordamadığını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre, gelir düzeyi 2501-3500 TL olan öğrencilerin benlik saygılarının gelir düzeyleri 1300-2000 ve 2001-2500 TL olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazında benlik saygısı ve gelir düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında, benzer bulgular elde edilmiştir (Yıldız ve Duy, 2011; şahin, 2005). Çetinkaya, Arslan, Nur, Özdemir, Demir ve Sümer (2006), üst gelir düzeyinde olan ailelerin çocuklarının benlik saygılarının düşük ve orta gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarından daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Aynı şekilde Hançer ve Tüfekçi (2016), özel okullarda okuyan öğrencilerin benlik saygılarının devlet okulunda okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Gürsoy (2006), ergenlerin benlik tasarım puanlarının gelir düzeyiyle anlamlı düzeyde olumlu yönde ilişki içinde olduğunu bulmuştur. Hançer ve Tüfekçi (2016), özel okulda okuyan öğrencilerin devlet okulunda okuyanlara göre daha yüksek benlik saygısı puan ortalamalarına sahip olduklarını bulmuşlardır. Karadağ, Çuhadar, Güner, ve Uçan, (2008) öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, ailelerinin gelir düzeyiyle yüksek bir ilişki içinde olduğunu, düşük benlik saygısına sahip öğrencilerin aile ekonomik düzeyinde gelirin gideri dengelemediğini ve gelir gider dengesine sahip ailelerin çocuklarının benlik saygılarının da yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte, Balat ve Akman (2004), lise öğrencilerinin benlik saygılarıyla gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre, ortaokula yatılı devam eden öğrencilerin benlik saygı düzeyleri, gündüzlü okuyan öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Aile kurumu, çocuğun davranışlarının belirlendiği psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının giderildiği psikososyal ve duygusal bir ortamdır. Yatılı okula devam eden çocukların bu sosyal kurumdan ayrı olarak yaşantılarına devam ettikleri göz önüne alındığında, benlik saygısını oluşturan en temel öğelerden biri aile tutumlarının olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile çocukların anne baba yoksunluğunun benlik saygısını olumsuz anlamda etkilediği ve böylece çocukların kendilerinden ve benliklerinden hoşnut olmada daha zayıf kaldıkları şeklinde açıklanabilir. Alanyazında benlik saygısı ve okul türü arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında, benzer bulgular elde edilmiştir. Akyol ve Salı (2013), okula gündüzlü devam çocukların benlik saygılarının yatılı okuyan çocuklardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Seçer, Ay, İlbay ve Çiftçi (2012), yatılı bölge okuluna yatılı devam eden çocukların benlik saygılarının taşımali ve normal devam eden çocuklardan düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Dinçer ve Öztunç (2009), süper lise ve anadolu lisesinden mezun olan hemşirelik öğrencilerinin benlik saygılarının düz ve meslek liselerinden mezun olan hemşirelik öğrencilerinden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Araştırma bulgularına göre okul türü ile benlik saygısı arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu durum, benlik saygısını oluşturan ve geliştiren temel faktörler içerisinde çevresel etmenlerin olduğu şeklinde açıklanabilir. Çocukların gördükleri sosyal destek, psikolojik yakınlık ve ait olma yaşantıları, ya da bunlardan yoksun kalması benlik saygılarını etkileyen faktörler olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın araştırma bulgularına göre řu öneriler çıkarılabilir. Benlik saygısının bir gelişim süreci olduğu hatırlanmalı ve çocukların benlik gelişimlerine katkı sağlayıcı aile ve okul ortamlarında etkinlik zincirleri oluşturulmalıdır. Çocukların cinsiyetleri ile benlik saygıları arasında farklılaşma olmadığı için bu hizmet zincirlerinin tüm çocuklar için yapılması gereklidir. Ekonomik durumun ya da mali duruma bakış açısının benlik saygısı ile bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu yüzden düşük gelirli ailelerin çocuklarına onların yaşam alanlarında hoşnut olacakları projeler üretilmelidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ve öğrenci kişilik hizmetleri çerçevesinde çeşitli grup rehberli etkinlikleri yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, S. (2011) “9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aliyev, R. & Kalgı M.E. (2014). “İlköğretim Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygısı Düzeylerini Etkileyen Faktörler”, Turkish Journal of Education, 3(2):60-69.
- Balat, U.G. & Akman, B. (2004) “Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2):175-183.
- Baumeister, R.F.; Campbell, J.D.; Krueger, J.I.; & Vohs, K.D. (2003). “Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?”, Psychological Science in the Public Interest, 4(1):1-44.
- Baybek, H. & Yavuz, S. (2005). “Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi”, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 14:73-95.
- Blaumeister, R.F.; Bushman, B.J. & Campbell W.K. (2000) “Self-Esteem, Narcissism and Aggression: Does Violence Result From Low Self-Esteem or From Threatened Egotism”, American Psychological Society, 9(1):26-29.
- Bosson, J.K.; Swann, W.B. & Penebaker, J.W. (2000). “Stalking the Perfect Measure of Implicit Self-Esteem: The Blind Men and the Elephant Revisited, Journal of Personality and Social Psychology, 79(4):631-643.
- Bouma, E.M.; Ormel, J.; Verhulst, F.C. & Oldehinkel, A.J. (2008). “Stressful Life Events and Depressive Problems in Early Adolescent Boys and Girls: The Influence of Parental Depression, Temperament and Family Environment”, Journal of Affective Disorders, 105(1):185-193.
- Byrne, D.G.; Davenport, S.C. & Mazanov, J. (2007) “Profiles of Adolescent Atrics: The Development of the Adolescent Stress Questionnaire (ASQ)”, Journal of Adolescence, 30(3): 393-416.
- Çataklı, M. (1985). “Tranlitteral Equivalence and Reliability of the Turkish Version of the Piers-harris Children’s Self-concept Scale”, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, S.; Arslan, S.; Nur, N.; Özdemir, D.; Demir, Ö.F. & Sümer H. (2006), “Sivas İl Merkezinde Sosyo-Ekonomik Düzeyi Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyi”, Klinik Psikiyatri, 9:116-122.
- Çivitci, N. & Çivitci, A. (2009). “Self-Esteem as Mediator and Moderator of the Relationship Between Loneliness and Life Satisfaction in Adolescents”, Personality and Individual Differences, 47(8):954-958.
- Coskun, Y. & Kurnaz A. (2009) “İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Akran Baskısı Düzeyi İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17:112-129.
- Crocker, J. & Park, L.E. (2004). “The Costly Pursuit of Self-Esteem”, Psychological Bulletin, 130(3):392-400
- Demeyer, I.; Romero, N. & De Raedt, R. (2017). “Assessment of Implicit Self-Esteem in Older Adults: The Role of Actual and Ideal Self-Esteem in Negative Mood. American Psychological Association, Society for Clinical Psychology, 12(9):302-309.
- Derdikman-Eiron, T.H.; Indredavik, M.S.; Bratberg, G.H.; Taraldsen, G.; Bakken, I.J. & Colton, M. (2011). “Gender Differences in Subjective Well-Being, Self-Esteem and Psychosocial Functioning in Adolescents with Symptoms of Anxiety and Depression: Findings from the Nord-Trøndelag Health Study, Scandinavian Journal of Psychology, 52(3):261-267.
- Derlega, V.J. & Janda, L.H. (1986). “Personal Adjustment: The Psychology of Everyday Life, (3rd edn.). Reading: Scott Foresman & Company, Addison Wesley.
- Dhal, A.; Bhatia, S.; Sharma, V. & Gupta, P. (2007) “Adolescent Self-Esteem, Attachment and Loneliness. Journal of Indian Association for Child and Adolescent”, Mental Health, 3(3):61-63.
- Dilek, H. & Aksoy, A.B. (2013) “Ergenlerin Benlik saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(3):95-109.

- Dinçer, F. & Öztunç, G. (2009) "Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri", Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 16(2):022-033.
- Doğan, T.; Totan, T. & Sapmaz, F. (2009) "Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Sosyal Zeka". Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17:235-247.
- Endo, Y. (1992) "Self-esteem and Negative Ideal Selves in Adults", Japanese Psychological Research, 34(1):39-43.
- Epstein, S. & Morling, B. (1995). "Is the Self Motivated to Do More than Enhance and/or Verify Itself", In Efficacy, Agency, and Self-Esteem, Springer US.
- Erbil, N; Divan, Z. & Önder, P. (2006). "Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi". Aile ve Toplum Dergisi, 3(10):7-15.
- Ergür, D.O. (2016) "İngilizce Öğrencilerinin Öz Benlik Saygısı ve Akademik Öz Yeterlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", X. Avrupa Sosyal ve Davranış Bilimleri Konferansı, 19-22 Mayıs 2016, Saray-Bosna.
- Erol, R., Y. & Orth, U. (2011) "Self-Esteem Development From Age 14 to 30 Years: A Longitudinal Study", Journal of Personality and Social Psychology, 101(3):607-619.
- Essau, C.A.; Lewinsohn, P.M.; Seeley, J.R. & Sasagawa, S. (2010). "Gender Differences in the Developmental Course of Depression", Journal of Affective Disorders, 127(1):185-190.
- Fergusson, D.M., Boden, J.M., & Horwood, L.J. (2008). "Exposure to Childhood Sexual and Physical Abuse and Adjustment in Early Adulthood", Child abuse & Neglect, 32(6):607-619.
- Gacar, A. & Yanlıç, N. (2012) "13-17 Yaş Ergen Hentbolcuların Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 3(2):45-50.
- Gorbett, K. & Kruzcek, T. (2008) "Family Factors Predicting Social Self-Esteem in Young Adults, The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families, 16(1):58-65.
- Greenwald, A.G. & Banaji, M.R. (1995). "Implicit Social Cognition: Attitudes, Self-Esteem, and Stereotypes". Psychological Review, 102(1):4-27.
- Hale, W.W.; Raaijmakers, Q.A.; Muris, P.; Van Hoof, A. & Meeus, W.H. (2009). One Factor or Two Parallel Processes? Comorbidity and Development of Adolescent Anxiety and Depressive Disorder Symptoms, Journal of Child Psychology and Psychiatry, 50(10):1218-1226.
- Hançer, A.H. & Tüfekçi, Z. (2016) "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi". Cumhuriyet International Journal of Education, 5(4):31-40.
- Heatherton, T.,F. & Vohs K.D.(2000) "Interpersonal evaluations following threats to self: role of self-esteem" Journal of Personality and Social Psychology, 78(4):725-36.
- Hesapçioğlu, S.T.; Tural, M.K. & Kandil, S. (2014) "Kronik Tik Bozukluğu Bulunan Çocuklarda Yaşam Kalitesi ve Benlik Saygısı". Türk Pediatri Arşivi, (49):323-329
- Higgins, E.T. (1987) "Self-Discrepancy: A Theory Relating Self and Affect. American Psychological Association, 94,(3):319-340.
- Jordan, C.H.; Spencer, S.J. & Zanna, M.P. (2003) "Types of High Self-Esteem and Prejudice: How Implicit Self-Esteem Relates to Ethnic Discrimination Among High Explicit Self-Esteem Individuals", Personality and Social Psychology Bulletin, 31, (5):693-702.
- Jordan, C.H.; Spencer, S.J.; Zanna, M.P.; Hoshino-Browne, E. & Correll, J. (2005). "Secure and Defensive High self-esteem, Journal of Personality and Social Psychology, 85(5):969-977.
- Karadağ, G.; Çuhadar, D.; Güner, İ. & Uçan, Ö. (2008), Gaziantep Üniversitesi Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 3(7):29-42.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kaya, Ş., (2017) "Ergenlerde Ana-Babaya Bağlanma Örüntüsünün Benlik Saygısı ve Yalnızlık ile İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kaynak, K.; Ergin, B.; Arslan, E. & Pınarcık, Ö (2015). “Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları İle Çocuk Sevmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İlköğretim Online, 14(1):86-96.
- Kernis, M.H. & Waschull, S.B. (1995). “The Interactive Roles of Stability and Level of Self-Esteem: Research and Theory”, *Advances in Experimental Social Psychology*, 27:93-141.
- Kernis, M.H.; Grannemann, B.D.; Mathis, L.C. (1991) “Stability of self-esteem as A Moderator of The Relation Between Level of Self-Esteem and Depression”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(1):80-84.
- Kınter, N. (2013) “Ergenlerde Benlik Saygısı ve Öznel Dindarlık Algısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17):439-468.
- Kling, K.C.; Hyde, J.S.; Showers, C.J. & Buswell, B.N. (1999). “Gender Differences in Self-esteem: A Meta-Analysis”, *Psychological Bulletin*, 125(4):470-479.
- Köksal-Akyol, A. & Salı, G. (2013). “A study on the Perfectionist Personality Traits and Empathic Tendencies of Working and Non-working Adolescents Across Different Variables”, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(4):2032-2042.
- Kulaksızoğlu, A. (2004) *Ergenlik Psikolojisi*, (6.basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Lynum, L.I.; Wilberg, T. & Karterud, S. (2008). “Self-Esteem in Patients with Borderline and Avoidant Personality Disorders”, *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(5):469-477.
- Metin, N. & Bencik-Kangal S. (2012) “Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden 12-14 Yaş Gurubu Üstün Yetenekli Çocukların Benlik Algılarının İncelenmesi”. *Eğitim ve Bilim*,37(163): 1300-1337.
- Mocknes, U.K. & Espnes G.A. (2012) *Self-Esteem and Emotional Health in Adolescents-Gender and Age as Potential Moerators*, *Scandinavian Journal of Psychology*, 53(6):483-489.
- Ogihara, Y.; Uchida Y. & Kusumi, T. (2016). “Confidence Over Time: Temporal Changes in Self-Esteem Among Older Children and Early Adolescents in Japan”, 1999-2006, *SAGE Open July-September*, 1–8.
- Öner, N. (1996). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler, bir başvuru kaynağı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Orth, U.; Robins, R.W. & Roberts, B.W. (2008). “Low Self-Esteem Prospectively Predicts Depression in Adolescence and Young Adulthood”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(3):695-700.
- Orth, U.; Robins, R.W.; Trzesniewski, K.H.; Maes, J. & Schmitt, M. (2010). *Low Self-Esteem is A Risk Factor for Depressive Symptoms from Young Adulthood to Old Age*, *Journal of Abnormal Psychology*, 118(3):472-480.
- Özdemir, E.B. & Arık S. (2013). “Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”. *Tarih Okulu Dergisi*, 6(16):641-655.
- Özkan, İ. (1994) “Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler”, *Düşünen Adam Dergisi*, 7(3):4-9.
- Przybylski, A.K.; Weinstein, N.; Murayama K.; Lynch, F.M. & Ryan R. M. (2012) “The Ideal Self at Play: The Appeal of Video Games that Let you be all you can be”, *Psychological science*, 23(1):69-76.
- Raty, L.K.; Larsson, G.; Söderfeldt, B.A. & Larsson, B.M. (2005). “Psychosocial Aspects of Health in Adolescence: The Influence of Gender, and General Self-Concept”, *Journal of Adolescent Health*, 36(6):530-539.
- Robins, W.R. & Trzesniewski, K.H. (2005). “Self-Esteem Development Across the Life-Span. *American Psychological Society, Current Directions in Psychological Science*, 14(3):158-162.
- Şahin, A. (2005) “Ergenlerde Dindarlık Benlik Saygısı İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19:185-197.
- Salı, G. (2013). “İlköğretim İkinci Kademedeki Çocukların Empatik Eğilimlerinin ve Benlik Kavramlarının İncelenmesi”, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(4):496-519.
- Sarıkaya, A. (2015). “14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Saygılı, G.; Kesecioğlu, T. İ. & Kırıktaş H. (2015). “Eğitim Düzeyinin Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(2):210-218.
- Seçer, İ.; İlbay, A.B.; Ay, İ. & Çiftçi M. (2012) “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrencilerin Benlik Saygılarının İncelenmesi”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,1(3): 61-73.
- Smith, E.R. & DeCoster, J. (2000). “Dual-process Models in Social and Cognitive Psychology: Conceptual Integration and Links to Underlying Memory Systems. Personality and Social Psychology Review, 4(2):108-131.
- Sowislo, J. F.; Orth, U. & Meier, L.L. (2014). “What Constitutes Vulnerable Self-Esteem? Comparing the Prospective Effects of Low, Unstable and Contingent Self-Esteem on Depressive Symptoms”, Journal of Abnormal Psychology, 123(4):737-745.
- Steffenhagen, R.A. (1990) Self-Esteem Therapy, Praeger, New York.
- Topçu, S; & Leana-Taşçılar, M.Z. (2016). “Üstün Zekalı Öğrencilerde Motivasyon ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine göre İncelenmesi”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,8(23):591-21.
- Trzesniewski, K. H.; Donnellan, M.B.; Moffitt, T.E.; Robins, R.W.; Poulton, R. & Caspi, A. (2006). “Low Self-Esteem During Adolescence Predicts Poor Health, Criminal Behavior and Limited Economic Prospects During Adulthood”, Developmental Psychology, 42(2):381-390.
- Yıldız, M.A. & Duy, B. (2011). “Sokakta Çalışmak ve Gelir Düzeyi Erinlerin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerine Etki Eder Mi? (Diyarbakır ili Örneği), XI. Ulusal PDR Kongresi, 3-5 Ekim 2011, İzmir.
- Yılmazel, G.; & Günay, O. (2012). “Çorum İli Kargı İlçesinde Öğrenim Gören 12-17 Yaş Arasındaki Öğrencilerde Özsaygı ve Depresyon”, Sağlık Bilimleri Dergisi, 21(1):20-29.
- Yörükoğlu A. (1998) Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, (10. baskı), Özgür Yayınları, İstanbul.
- Zeigler-Hill, V. (2011). “The Connections Between Self-Esteem and Psychopathology”, Journal of Contemporary Psychotherapy, 41(3);157-164.
- Zeigler-Hill, V.; Holden, J C.; Enjaian, B.; Southard, A.C.; Besser, A.; Li,H. & Zhang, Q. (2015). Self-Esteem Instability and Personality: The Connections Between Feelings of Self-Worth and the Big Five Dimensions of Personality, Personality and Social Psychology Bulletin, 41(2): 183-198.